

Kryteria oceny prezentacji multimedialnej w języku obcym na studiach neofilologicznych

Gabriela Gorąca-Sawczyk

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

gabriela.goraca@amu.edu.pl

Criteria for the assessment of oral presentations
in a foreign language at the university level

The ability to make oral presentations in a foreign language is crucial nowadays, not only during university studies but also later, in professional life. If we want to prepare our students to present effectively, we should give them a list of criteria for evaluating their speeches. This paper attempts to describe four groups of criteria that the present author has found to be of special importance. After a brief theoretical introduction, which focuses on difficulties involved in evaluating speaking in a foreign language and issues related to making presentations, the most important results of a survey conducted among students of applied linguistics are discussed. In particular, it focused on such issues as who should evaluate oral presentations and the ways in which this should be done.

Keywords: foreign language; speaking; presentation; feedback; evaluation criteria

1. Wstęp

Prezentacje multimedialne są powszechną praktyką w procesie uczenia się studentów na studiach neofilologicznych. Jednak, jak pokażą wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród studentów lingwistyki stosowanej zaprezentowane poniżej, osiągnane efekty nie są satysfakcjonujące. W niniejszym artykule postaram się przede wszystkim odpowiedzieć na następujące pytania badawcze: *Jak studenci oceniają swoją umiejętność wygłaszania prezentacji w języku obcym*

wspomaganej multimediami? Jak postrzegają oni proces oceniania, a także kto i według jakich kryteriów powinien oceniać ich wystąpienie? oraz Jak studenci określają swoje mocne i słabe strony podczas wygłaszania prezentacji w języku obcym? Na potrzeby badania została stworzona lista kryteriów odnosząca się do oceny prezentacji multimedialnej w języku obcym. Wprowadzenie określonych kryteriów oceny ma według mnie wpływ na zmianę podejścia do samego procesu przygotowania i sposobów prezentowania uprzednio opracowanego materiału. Nie bez znaczenia jest to także dla odbiorców prezentacji, dla których powinna ona stać się przyczynkiem do wymiany poglądów na forum, zachęcić do zgłębienia tematu poprzez stawianie pytań, a więc do interakcji z prezentującym. Zastanowię się także nad kwestią udzielania informacji zwrotnej studentowi przez wykładownicę oraz koleżanki i kolegów z grupy. Z kolei analiza wyników ankiety, którą przeprowadziłam wśród studentów lingwistyki stosowanej, dostarczy informacji, jak proces oceniania umiejętności prezentacji w języku obcym wygląda/powinien wyglądać z ich perspektywy.

2. Czym jest prezentacja multimedialna?

Prezentacja jest skierowana do określonej grupy osób i ma na celu przedstawienie określonych treści, pomysłów i przemyśleń. Prezentacja multimedialna, jak sama nazwa wskazuje, służy przedstawieniu zagadnienia, informacji, wykorzystując przy tym rozmaite media, między innymi tekst, film, obraz, muzykę, animację a także wszelkiego rodzaju rekwizyty. Pod pojęciem prezentacji multimedialnej wygłaszanej w języku obcym mam na myśli sytuację komunikacyjną, w której bierze udział osoba prezentującego oraz publiczność i podczas której wygłaszane są określone treści w języku obcym. Prezentacja multimedialna nie jest według mnie tylko plikiem wykonanym w jednym z popularnych programów komputerowych. Slajdy są skrótowym przedstawieniem treści, wchodzi w skład prezentacji multimedialnej, ale same w sobie nią nie są. Chaos znaczeniowy, który powstaje przy próbach zdefiniowania słów *prezentacja* i *prezentacja multimedialna*, wynika z tego, że są one obecnie używane wymiennie i granice znaczeniowe między nimi uległy zatarciu¹. Jeśli chodzi o pojęcie *prezentowanie*, na potrzeby tego artykułu będę używać go w odniesieniu do działania komunikacyjnego, które obejmuje zarówno wygłaszanie tekstu (w języku obcym), jak i stosowanie mowy ciała i różnego rodzaju mediów.

¹ „Obecnie prezentacja to zwykle zbiór przygotowanych i opracowanych slajdów, które, skomentowane, przekazują jakieś treści. To prezentacja multimedialna. Taką prezentację się przygotowuje i potem ma. Sam pokaz tego, co się ma, to też oczywiście prezentacja, bo często zdarza się, że to, co mamy lub robimy, i to, że to mamy lub robimy – określane bywa tym samym rzeczownikiem” (Bralczyk, 2016, s. 34).

Do prezentacji multimedialnej można wykorzystać oprócz komputera i projektora także coraz popularniejsze tablice interaktywne, dzięki którym można zmieniać slajdy wykonane w programie graficznym w czasie rzeczywistym podczas prezentacji multimedialnej. Służy do tego specjalny pisak, którym możemy uzupełniać i modyfikować (zakreślić lub podkreślić coś istotnego lub skreślić coś, co zostało za-negowane) informacje na slajdach. Takie działanie nadaje wystąpieniu dynamiczny charakter i ułatwia zrozumienie przekazu. Do lamusa odeszły folie. Sporadycznie używa się ich do pokazania np. fragmentu tekstu czy też zdjęcia.

W prezentacji multimedialnej ważna jest aktywizacja słuchaczy (Dannerer, Fandrych, 2012). Na ten ważny aspekt komunikacji zwraca uwagę Olpińska (2009), pisząc, że „tworzenie wypowiedzi nie jest procesem samej tylko werbalizacji – u jej podstawy musi leżeć zamysł nadawcy wpłynięcia w jakiś sposób na odbiorcę, wejścia z nim w jakąś interakcję” (s. 54). Choć prezentacja multimedialna jest wypowiedzią monologową, to ma jednak znamiona dialogiczności w postaci interakcji z publicznością.

Podczas prezentacji multimedialnej osoba czy też osoby prezentujące są szczególnie uprzywilejowane, bowiem to one są w centrum uwagi i przejmują rolę nauczającego na kilka do kilkunastu minut zajęć. To na nich skupiona jest uwaga odbiorców – studentów i wykładowcy. Jest to także okazja do zaprezentowania samego siebie, a więc nie tylko własnych umiejętności językowych i niejęzykowych oraz swojej wiedzy na określony temat, lecz także swojej osobowości: Jak pisze Michalewski, „Wystąpienia często eksponują pozytywne cechy nadawcy, ale zdarzają się i niefortunne, ukazujące jego niedostatki” (2014, s. 75). Ważne, by studenci mieli świadomość, że prezentując jakiś temat na forum, zawsze prezentują także samych siebie. Jest to informacja kluczowa, pomaga bowiem w budowaniu motywacji prezentujących.

Trudność prezentacji multimedialnej w języku obcym polega na tym, że prelegent musi zwracać uwagę nie tylko na treści, które chce przekazać, lecz również na poprawność gramatyczną, leksykalną i prawidłową wymowę. Osobną kwestią są jeszcze różnice kulturowe, których również trzeba być świadomym, a które mogą dotyczyć wszystkich elementów wykorzystywanych w wystąpieniu². Jeżeli chodzi o użycie języka obcego na poziomie samodzielności, dużym wyzwaniem może być dla nierodzimych użytkowników języka zastosowanie odpowiednich figur i technik retorycznych, dzięki którym można w ciekawy i obrazowy sposób objaśnić przedstawiane kwestie (np. za pomocą metafory, porównania, kontrastu, czy techniki narracji), wpływając tym samym na wyobraźnię odbiorców. Stosowanie figur i technik retorycznych wymaga wcześniejszego wprowadzenia,

² Zob. publikacje w polskiej literaturze przedmiotu traktujące o różnicach w wygłaszaniu prezentacji zależnych od kultury (Wąsikiewicz-Firlej, 2005; Papaja, 2005).

objaśnienia na konkretnych przykładach oraz przećwiczenia. W przeciwnym razie może się zdarzyć, że student użyje jakiegoś zabiegu retorycznego, który będzie niezrozumiały dla odbiorców. Takie podejście wymagałoby z kolei zaproponowania kursu przygotowującego do wygłaszania prezentacji³. Inną trudność stanowić może również użycie terminologii specjalistycznej, jeśli prezentacja dotyczy przedmiotu specjalizacyjnego, np. z zakresu języka gospodarczego. Może to być spowodowane niedostateczną wiedzą specjalistyczną studenta, niepełnym zrozumieniem omawianych przez niego zagadnień, czy też niezajomością kontekstu, w jakim należy używać terminów fachowych.

3. Rozwijanie umiejętności prezentowania na studiach neofilologicznych

Studenci i absolwenci studiów neofilologicznych znajdujący zatrudnienie w rozmaitych instytucjach i firmach, w których niezwykle istotna jest komunikacja ustna, prędzej czy później będą musieli wykazać się swoją umiejętnością prezentowania w języku obcym za pomocą multimediów. Mówimy tu nie tylko o tych, którzy podejmą pracę nauczyciela języka obcego czy tłumacza, lecz także o tych, którzy będą pracować w środowisku międzynarodowym, pełniąc rozmaite funkcje, poczynając od specjalisty w działach HR, marketingu i reklamy, a kończąc na pracy w księgowości⁴. Posiadanie umiejętności wygłaszania prezentacji wspomagananej multimediami jest również przydatne podczas studiów w Polsce i zagranicą, np. w ramach programów stypendialnych Erasmus+, Ceepus, DAAD, czy też programów realizowanych w ramach projektów międzynarodowych. Wykonanie prezentacji jest zatem *autentycznym zadaniem komunikacyjnym*, o czym świadczy wspomniana wyżej *adekwatność komunikacyjna*⁵.

Przygotowując prezentację multimedialną studenci mają możliwość rozwijania nie tylko sprawności mówienia w języku obcym, czy też poszerzenia słownictwa w wybranym obszarze tematycznym, lecz także mogą nabyć umiejętność prezentowania wybranych zagadnień, rozwijać swoją kompetencję intersemiotyczną i medialną⁶. Rozwój studenta w tych zakresach wymaga wsparcia wykładowcy, np. zaznaczenia

³ Obecnie w Instytucie Lingwistyki Stosowanej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prowadzony jest tego rodzaju kurs, jednak dotyczy jednej specjalizacji. Jego nazwa brzmi *Umiejętności retoryczne w zawodzie nauczyciela* i obejmuje różnego rodzaju teksty. Został zainicjowany i jest prowadzony przez autorkę niniejszej publikacji.

⁴ Studenci lingwistyki stosowanej znajdują zatrudnienie w instytucjach oświaty, biurach tłumaczeniowych, firmach międzynarodowych, przede wszystkim w takich działach jak: HR, księgowość i grafika (zob. portale społecznościowe Goldenline lub LinkedIn).

⁵ Więcej o specyfice autentycznych zadań komunikacyjnych i ich adekwatności komunikacyjnej zob. u Olpińskiej (2009).

⁶ Więcej na ten temat kompetencji intersemiotycznej i medialnej zob. Gorąca-Sawczyk (2014).

przez niego, że oczekuje zastosowania przez studenta nowo poznanego słownictwa, adekwatnej mowy ciała, która będzie wspierać przekaz werbalny, a także zastosowania odpowiednich źródeł. Problematyczne wydaje się to, w jaki sposób student powinien dobierać materiały, z których będzie korzystał, zwłaszcza te znalezione w Internecie. Okoński (2006) proponuje, żeby np. w kontekście przygotowania prezentacji z języka niemieckiego „skupić uwagę studentów na ogólnym kształcie rynku prasowego w Niemczech i na specyfice poszczególnych tytułów” (s. 370), które są również dostępne online. Autor zwraca uwagę także na to, że innym rozwiązaniem może być uwzględnienie wskazówek metodycznych proponowanych w pedagogice medialnej⁷. Wolski (2011) z kolei wyszczególnił konkretne i przydatne kryteria oceny witryn internetowych dla neofilologów i studentów neofilologii, którymi warto się kierować w pracy nad prezentacjami multimedialnymi. Przedstawienie ich studentom stanowiłoby wsparcie w rozwoju ich kompetencji medialnej.

Obok wymienionych umiejętności, dzięki prezentacjom, studenci poszerzają swoje horyzonty i swoją wiedzę ogólną pod warunkiem, że przygotowanie prezentacji będzie wiązało się z zadaniem, które będzie wymagało od nich rozwiązania jakiegoś problemu, czy też poszukaniem odpowiedzi na jakieś konkretne pytania oraz będzie stanowiło dla nich wyzwanie⁸. Ponadto zaangażowanie studentów w proces ewaluacji własnych i cudzych prezentacji multimedialnych przyczynia się do rozwijania u nich kompetencji oceniania: „Uczący się powinni umieć ocenić siebie i innych, powinni wiedzieć, o co chodzi w prezentacji, znać kryteria oceny, według których będą oceniani i według których będą mogli ocenić prezentacje innych” (Dannerer, Fandrych, 2012, s. 9, tłum. G.G.S.), rozwija postawę autonomiczną wobec procesu uczenia się i prowadzi do bardziej świadomych działań przy przygotowywaniu przez nich kolejnych prezentacji. Zanim jednak studenci zostaną włączeni w proces ewaluacji, powinni być przygotowani przez wykładowcę do oceniania. Przygotowanie studentów do ewaluacji warto poprzedzić objaśnieniami, które elementy wypowiedzi są poprawne, a które dezorganizują wypowiedź i utrudniają jej zrozumienie. Ważne jest pokazanie tzw. najlepszych praktyk, posiłkując się na przykład prezentacjami multimedialnymi dostępnymi w Internecie na takich platformach jak⁹ TED, FameLab, czy też GEDANKENTANKEN itp. W ten sposób można uświadomić studentom, które działania mówcy czy nią prezentację multimedialną interesującą. Inną metodą może być

⁷ Więcej na ten temat zob. Okoński (2006).

⁸ Przykładem mogą być tu zadania, których wyniki studenci przedstawiali na zajęciach w formie wypowiedzi ustnej wzbogaconej multimediami (Gorąca-Sawczyk, 2015).

⁹ TED: <https://www.ted.com/>; FameLab <https://www.britishcouncil.org/education/science/public-engagement/famelab/international-final-2017>; GedankenTanken: <https://www.gedankentanken.com/> Ostatnia strona internetowa dotyczy prezentacji multimedialnych w języku niemieckim.

pokazanie prezentacji multimedialnej wykonanej nieprawidłowo i poproszenie studentów o wskazanie błędów. Warto także przeprowadzić dyskusję nad tym, jak owe nieprawidłowości względnie niedociągnięcia mogą wpływać na jej odbiór.

4. Ocenianie umiejętności wygłaszania prezentacji wspomaganej multimediami

Z punktu widzenia kształcenia językowego prosimy studentów o przygotowanie i wygłoszenie prezentacji wspomaganej multimediami, aby przede wszystkim rozwijali swoją sprawność mówienia w języku obcym. Zatem nie sposób pominąć kwestii oceniania sprawności mówienia podczas rozważań, w jaki sposób ocenić wystąpienie ustne w formie prezentacji multimedialnej. Ocenianie sprawności mówienia należy do zadań niezwykle trudnych: „Kłopotliwe jest zarówno wyróżnienie kryteriów oceny wypowiedzi ustnych, jak i przyznanie im odpowiedniej wagi” (Szmerdt, 2002, s. 37). Inne trudności związane z oceną mówienia to subiektywność osoby bądź też osób oceniających oraz ulotność wypowiedzi. Natomiast czynnikiem utrudniającym ocenę sprawności mówienia podczas prezentacji multimedialnej u niektórych studentów jest stres towarzyszący wystąpieniu, wynikający z lęku przed krytyką ze strony wykładowcy i grupy. Mamy tutaj do czynienia ze sprzężeniem zwrotnym: z jednej strony trudno ocenić osobę, która przeżywa duży stres, ponieważ może on przyczyniać się do blokady w mówieniu, z drugiej strony stres u mówcy wywołany jest właśnie między innymi przez lęk przed byciem ocenianym.

Niemniej w procesie nauczania języków obcych wykładowcy na studiach neofilologicznych mają oczywisty obowiązek udzielić informacji zwrotnej, jak i dlaczego ocenili wypowiedź ustną, a ocenianie mówienia powinno być zgodne z kryteriami *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego* (ESOKJ, 2003). W tym artykule zajmę się sprawnością mówienia studentów, którzy kończą I rok studiów i są na poziomie B1/B2 w języku niemieckim i/lub angielskim, czyli tzw. poziomie samodzielności. Należy jednak zaznaczyć, że kryteria oceniania wypowiedzi ustnych zaproponowane w ESOKJ, jak piszą o tym sami autorzy, nie uwzględniają wszystkich aspektów oraz powinny być dostosowane do kontekstu edukacyjnego. Dlatego w pełni zgadzam się z Głowacką (2002), że „interesujące byłoby również uzupełnienie istniejących już list kontrolnych dotyczących mówienia i pisania o deskryptory ważne z punktu widzenia studentów kierunków filologicznych tak w zakresie recepcji, jak i produkcji językowej” (s. 169). Podczas oceniania sprawności mówienia w języku obcym studentów lingwistyki stosowanej można skorzystać z propozycji, która uwzględnia zakres środków językowych, poprawność, płynność, interakcję i spójność (ESOKJ, 2003). W przypadku prezentacji multimedialnych warto zastanowić się nad jeszcze innymi kryteriami, ponieważ tego typu wystąpienie wymaga umiejętnego połączenia różnych modalności i mediów, czyli nad aspektem technicznym oraz niejęzykowym.

W literaturze przedmiotu niejednokrotnie podkreśla się pozytywny wpływ włączenia studentów w proces ewaluacji (Pawlak, 2010; van Ginkel, Gulikers, Biemans, Mulder, 2015; Zawadzka, 2004). Studenci tworzący publiczność są bardziej zaangażowani w wystuchanie prezentacji, jeśli mają do wykonania konkretne zadanie – ocenić swojego kolegę/swoją koleżankę, zaś sam prezentujący rozwija umiejętność samooceny, a „wartość samooceny jako techniki (auto)dydaktycznej polega (...) na tym, iż umożliwia ona świadomą i zorganizowaną przebudowę osobistej koncepcji uczenia się języka, która opiera się na analizie aktualnego stanu kompetencji” (Aleksandrzak, 2002, s. 271). Dzięki zaangażowaniu studentów tworzących publiczność, informacja zwrotna kierowana do prezentującego jest bardziej rozbudowana, ponieważ podczas ewaluacji wykładowca i studenci mogą skoncentrować się na innych kryteriach oceny. To może z kolei uświadomić studentom, jak dużą rolę odgrywają odbiorcy prezentacji ustnej, bo przecież nie jest ona skierowana li tylko do wykładowcy. Włączenie wszystkich w proces oceny przybliży zajęciową sytuację komunikacyjną (tj. prezentację przed grupą rówieśników i wykładowcą) do autentycznej sytuacji komunikacyjnej (wystąpienie publiczne podczas konferencji, na spotkaniu biznesowym itp.), z którą studenci będą się mierzyć w przyszłości. Zaletą promowania autoewaluacji jest także fakt, iż wprowadzenie jej „jest nieocenionym i skutecznym narzędziem w przełamywaniu barier i stereotypów co do ról i ‘obowiązków’ uczestników procesu dydaktycznego” (Aleksandrzak, 2002, s. 271).

Ponadto warto przedstawić studentom kryteria oceny wcześniej, przed przystąpieniem przez nich do przygotowania prezentacji, tak by znali wymagania i dzięki temu mogli zaplanować wypowiedź, uwzględniając różne jej aspekty. Zanim jednak przystąpimy do oceniania, na uwagę zasługuje kwestia odczytywania przygotowanej prezentacji ze wcześniej przygotowanych notatek lub całych zdań ze slajdów. Z mojego punktu widzenia nie powinno się zaliczać odczytanych prezentacji, ponieważ wówczas nie zostanie osiągnięty główny cel prezentacji, tj. rozwijanie sprawności mówienia.

5. Kryteria oceny prezentacji multimedialnej w języku obcym

W artykule skoncentruję się głównie na wykorzystaniu kryteriów przy ocenie prezentacji multimedialnej w języku obcym, a więc na podejściu analitycznym. Uważam, że podejście holistyczne jest zbyt ogólne i nie daje studentowi wglądu w poszczególne aspekty jego wypowiedzi¹⁰, choć zgodzę się, że i ono ma swoje dobre strony:

¹⁰ Podział na podejście holistyczne i analityczne zob. u Komorowskiej (2002).

gdyż nie wytykając [studentom, G.G.S.] konkretnych uchybień w konstruowanych przez nich pojedynczych wypowiedziach ustnych (...) motywuje ich do dalszej pracy nad językiem, podkreśla ich umiejętności i postępy językowe oraz eliminuje często niezdrową rywalizację (...) o stopnie. Jednak trudno oprzeć się wrażeniu, że nie powinna być jedynym kryterium oceny osiągnięć uczących się (Chojnacka-Gärtner, 2013, s. 265).

Poza tym znając konkretne kryteria oceny wcześniej, studenci mogą się lepiej przygotować do swoich wypowiedzi i zwracają większą uwagę na aspekty, których bez znajomości kryteriów być może w ogóle by nie uwzględnili. Przy podejściu holistycznym może dojść do efektu rozmycia się oczekiwań, jakie mamy wobec studentów i rozczarowania po obu stronach.

Ponadto w przypadku tego typu wypowiedzi możliwe i wskazane jest nagrywanie wystąpienia, gdyż wówczas student może dokładnie przeanalizować swoje mocne i słabe strony, a w konsekwencji nad nimi pracować. Poza tym łatwiej odnieść się do wszystkich kryteriów, gdy wypowiedź jest utrwalona na jakimś nośniku, ponieważ trudno jest skoncentrować się na wielu aspektach wypowiedzi, która jest pod tym względem bardzo złożona. Na potrzeby oceny prezentacji multimedialnej w języku obcym wyszczególniłam cztery główne kryteria, których nie traktuję jako ostatecznych i które mogą ulec poszerzeniu lub modyfikacji. Chodzi tu o kryteria:

- merytoryczne;
- językowe i niejęzykowe;
- interakcyjne;
- techniczne.

Zdecydowałam się na dobór właśnie tych kryteriów, ponieważ w prezentacji multimedialnej ważne jest nie tylko to, co prelegent powie (tj. aspekt merytoryczny), ale także to, jakimi elementami językowymi i niejęzykowymi posłuży się, by przedstawić wybrane przez niego treści (tj. czy potrafi je dobrać i użyć). Ponieważ prezentację taką kieruje do określonej grupy odbiorców, niezmiernie ważne jest wejście z nimi w interakcję. Nie wystarczy nawiązać kontakt z publicznością, trzeba jeszcze utrzymać jej uwagę do końca wystąpienia. Na prezentację multimedialną składają się jeszcze różne media. Wraz z wypowiedzią ustną powinny tworzyć integralną całość, dlatego również ten aspekt powinien zostać oceniony. Podane kryteria zostały dokładniej omówione poniżej.

5.1. Kryterium merytoryczne

W ramach tego kryterium ocenie poddane winny być następujące aspekty prezentacji: przedstawienie siebie i tematu, zawarcie planu prezentacji, zachowanie struktury wypowiedzi, dostosowanie do grupy odbiorców oraz sposób ujęcia zagadnienia.

Przedstawienie siebie i tematu może obejmować uzasadnienie wyboru tematu, co jest niezwykle przydatne na przykład podczas przygotowywania prezentacji multimedialnej w formie filmu na potrzeby rekrutacji do firmy. Plan prezentacji pozwala na ustrukturyzowanie wypowiedzi. Dostosowanie do grupy odbiorców rozumie się samo przez się, niemniej moim zdaniem, powinno się studentom zwrócić uwagę na ten aspekt, ponieważ prezentacja jest tworzona na zajęciach nie tylko dla korzyści prezentujących, lecz także dla słuchaczy-widzów. Sposób ujęcia zagadnienia kryje w sobie jasność i zrozumiałość przekazu oraz argumentację. Treści powinny być zaprezentowane w taki sposób, by wzbudzić zainteresowanie odbiorców, czyli posiadać element nowości oraz zawierać jakiś istotny dla słuchaczy-widzów problem.

5.2. Kryterium językowe i niejęzykowe

Płynność i tempo mówienia, modulowanie głosu, akcentowanie ważniejszych treści, stosowanie pauz oraz swoboda mówienia (bez czytania z kartki) to tylko niektóre ważne punkty, wchodzące w skład tego kryterium. Także bogactwo słownictwa odgrywa tutaj dużą rolę. Podczas prezentacji multimedialnych na zajęciach z praktycznej nauki języka można wziąć pod uwagę zastosowanie figur retorycznych, natomiast podczas zajęć specjalistycznych – poprawne posługiwanie się terminologią specjalistyczną (np. adekwatne użycie terminów fachowych w kontekście). Ocenie powinna też podlegać umiejętność stosowania środków językowych służących strukturyzowaniu wypowiedzi (np. wyrażen używanych przy powitaniu odbiorców, wyliczanie poruszanych punktów, podsumowanie) i opisywaniu grafik (diagramów, tabel, statystyk).

Innym elementem, który niewątpliwie powinien być oceniany, jest też szeroko rozumiana poprawność językowa. Mam tu na myśli poprawność gramatyczną, fonetyczną, czy poprawność pisowni (na slajdach i handoutach). Ponieważ to kryterium obejmuje także elementy niejęzykowe, należy przyjrzeć się także mimice, postawie ciała i gestykulacji prezentującego. Prawidłowa mimika obejmuje swobodne i spokojne wodzenie wzrokiem po twarzach słuchaczy, postawa ciała powinna być zwrócona ku publiczności. Jeżeli prelegent porusza się po sali, to warto ocenić, w jaki sposób to robi – chaotycznie, czy celowo. Na przykład przechodząc w swojej wypowiedzi od jednej kwestii do drugiej, może tę zmianę zaznaczyć, przemieszczając się. W ten sposób ruch i postawa prelegenta są skoordynowane ze strukturą wygłaszanego tekstu. Z kolei za pomocą gestykulacji mówca może pokazać, to o czym właśnie mówi. Przykładem może być pokazanie dłońmi wielkości przedmiotu, o którym jest mowa podczas wystąpienia. Zastosowanie elementów niewerbalnych może być zatem oceniane pozytywnie, gdy wspiera zrozumiałość wypowiedzi, bądź negatywnie, gdy utrudnia zrozumienie przedstawianych treści i/lub rozprasza uwagę odbiorcy.

5.3. Kryterium interakcyjne

Jak wspomniano wyżej, prezentacja ma służyć także wszystkim osobom, do których jest ona kierowana. W związku z tym nie można pominąć kryterium interakcyjnego, które mieści w sobie między innymi trzy aspekty:

- zadawanie pytań grupie (np. pytań retorycznych, które mogą skłaniać do refleksji: *Co Ty zrobiłbyś na moim miejscu?* lub aktywować wiedzę: *Kto z was pamięta...?*);
- reakcję na wypowiedzi odbiorców (np. podziękowanie za głos w dyskusji);
- utrzymanie kontaktu wzrokowego ze słuchaczami.

Ważne jest, by zwrócić uwagę na to, czy prezentujący zadaje pytania i w jaki sposób reaguje na wypowiedzi bądź pytania odbiorców. Istotne jest również to, w jaki sposób to robi, to znaczy – czy i jakich udziela odpowiedzi. Także kontakt wzrokowy jest bardzo istotny w prezentacjach, gdyż pozwala utrzymać uwagę odbiorcy. Ważne jest, by był nawiązywany przez całą wypowiedź i nie ograniczał się do grupy siedzącej tylko po jednej stronie sali, w której odbywa się prezentacja multimedialna lub tylko do osób siedzących z przodu, lecz obejmował możliwie całą grupę, co nie znaczy, że mówca musi nawiązać kontakt z każdym spośród publiczności. Wystarczy, że będzie spoglądać na wybrane osoby siedzące w różnych częściach sali.

5.4. Kryterium techniczne

Także aspekty techniczne mają znaczenie w odbiorze prezentacji. Składają się na nie: ilość i rozmieszczenie tekstu, dobór ilustracji i elementów dźwiękowych, audiowizualnych, czy też animacji. Ważne jest zrozumienie przez studenta, że slajdy, czy też inne elementy wizualne, audio lub audiowizualne mają wzbogacać wypowiedź i są jedynie dodatkiem do niej, a mówcy są pomocne w zapamiętaniu kolejności, według której będzie wygłaszał określone treści i wytłumaczeniu trudniejszych kwestii. Odbiorcy ułatwiają one zrozumienie i zapamiętanie przedstawianych treści. W związku z tym slajdy powinny zawierać przede wszystkim obrazy, możliwie minimalną ilość tekstu, raczej słowa kluczowe niż całe zdania, wypunktowane do 5-6 wierszy. Pełka (2008) proponuje, by w każdej linii znajdowały się maksymalnie cztery słowa. Przysłuchiwanie się temu, co mówca chce przekazać jest bowiem utrudnione, jeśli trzeba czytać długi tekst zajmujący przestrzeń całego slajdu, czy też koncentrować się na wielu obrazach jednocześnie. Ponieważ odbiór prezentacji multimedialnej wymaga od słuchacza-widza uwagi wielokanałowej, proponuję także ograniczenie użycia grafik (w postaci fotografii, tabeli, diagramu) do jednej na jeden slajd. Innym ważnym aspektem, który wpływa na odbiór prezentacji jest czytelność slajdów. To oznacza, że powinny być

dobrze widoczne z każdego, najodleglejszego miejsca w sali. Analogicznie, elementy dźwiękowe wymagają dobrej jakości odtwarzania, by mogły być usłyszane przez całą publiczność. Animacja z kolei nie powinna rozpraszać odbiorców, dlatego warto stosować ją oszczędnie i w przypadkach uzasadnionych, gdy mówca chce pokazać np. jakiś proces lub relację przyczynowo-skutkową.

6. Informacja zwrotna

Dakowska (2014) wyjaśnia cele udzielania informacji zwrotnej (ang. *feedback*). Według badaczki dzięki niej uczący się (w tym wypadku student) „może precyzować i modyfikować swoją wiedzę językową” (s. 139). Aby student mógł efektywnie rozwijać swoją umiejętność prezentowania, feedback powinien otrzymać po każdej prezentacji multimedialnej (według określonych kryteriów oceny): osoby „na poziomie zaawansowanym skorzystają więcej ze szczegółowego opisu ich wypowiedzi niż z oceny, która stanowi odzwierciedlenie ich ogólnej umiejętności porozumiewania się” (Aleksandrak, 2011, s. 47-48). Nawiązując do słów Aleksandrak, uważam, że należy udzielać informacji zwrotnej z uwzględnieniem różnych aspektów wypowiedzi nie tylko osobom będącym na zaawansowanym poziomie opanowania języka. Także podczas prezentacji osób początkujących możemy ocenić np. nie tylko bogactwo słownika, czy wymowę, lecz także interakcję z grupą przez zadawanie prostych pytań, mowę ciała, czy wygląd pokazywanych slajdów i rozdawanych handoutów.

Wiemy już, że informacja zwrotna powinna być udzielana na podstawie konkretnych kryteriów. Powstaje jednak pytanie, w jaki sposób wykładowca winien to robić. Nie bez znaczenia jest bowiem forma, w jakiej taka informacja zostanie przekazana studentowi. Nieumiejętnie przekazany feedback może bowiem mieć odwrotny skutek od oczekiwanego, a przecież „wykorzystuje [on] wiedzę o skutkach naszego działania po to, aby podnieść poziom precyzji naszych reprezentacji mentalnych oraz skuteczność naszych zachowań w przyszłości” (Dakowska, 2014, s. 100). W związku z tym nieosiągnięte kompetencje powinny być traktowane w feedbacku nie jako błędy, lecz jako szansa na dalszy rozwój (Schädlich, 2010).

Podobnie jak w przypadku konieczności zaznajamiania studentów z procedurami oceniania swoich kolegów i koleżanek według określonych kryteriów, także wprowadzenie ich w meandry feedbacku jest bardzo wskazane: „Rytuály związane z feedbackiem i różne instrumenty samooceny i oceny innych powinny być wprowadzane tak wcześnie, jak to możliwe” (Fritsch, 2010, s. 249, tłum. G.G.S.).

7. Badanie

Ankiety przeprowadziłam w maju 2015 roku w Instytucie Lingwistyki Stosowanej wśród studentów I i II roku studiów licencjackich. Głównym celem badania

ankietowego było sprawdzenie, na ile studenci czują się przygotowani do prezentowania w języku obcym, jak postrzegają oni proces ewaluacji umiejętności prezentacyjnej na zajęciach z języka obcego oraz specjalistycznych zajęciach w języku obcym. Pytania, które postawiłam przed przystąpieniem do sporządzania kwestionariusza ankiety, brzmiały:

1. Jak studenci oceniają swoją umiejętność prezentowania zarówno w języku ojczystym, jak i w języku obcym?
2. Jak studenci określają swoje słabe i mocne strony podczas prezentowania w języku obcym?
3. Które elementy prezentacji powinny być oceniane i w jakim stopniu jest to dla studentów istotne?
4. Które kryteria są brane pod uwagę podczas wygłaszania przez studentów ich prezentacji?
5. Kto powinien oceniać prezentacje studentów?

7.1. Uczestnicy badania

W badaniu wzięło udział 80 studentów lingwistyki stosowanej, 67 kobiet i 13 mężczyzn w wieku około 20 lat. Większość badanych stanowili studenci I roku (aż 72 osoby), podczas gdy 8 osób było wówczas studentami II roku. Wśród studentów znaleźli się reprezentanci wszystkich specjalizacji: glottodydaktycznej (8,5%), translatorycznej (40,4%), interkulturowej (14,9%) oraz studenci lingwistyki stosowanej bez znajomości języka niemieckiego (36,2%). Osoby realizujące specjalizacje glottodydaktyczną i translatoryczną posługują się przede wszystkim językiem niemieckim i angielskim (znajomość deklarowana na poziomie B1 lub B2), natomiast studenci realizujący studia na lingwistyce stosowanej bez znajomości języka niemieckiego w momencie wykonywania badania, zgodnie z programem, powinni posługiwać się językiem niemieckim na poziomie A1, natomiast ich deklarowana znajomość języka angielskiego to B1 lub B2. Wszyscy studenci posługują się zatem jednym bądź dwoma językami obcymi na poziomie samodzielności. Różnice w opanowaniu języków (A1, B1 lub B2) wynikają z faktu, że studenci podejmują studia w Instytucie Lingwistyki Stosowanej będąc na różnym poziomie posługiwania się językami niemieckim i angielskim.

7.2. Narzędzie badawcze i procedura gromadzenia danych

Badanie ankietowe składało się z 21 pytań, otwartych i zamkniętych. Kwestionariusz (Załącznik) został podzielony na pięć części:

1. Dane personalne.
2. Specyfika prezentacji multimedialnych.

3. Przygotowanie do prezentowania w języku obcym.
4. Przedstawienie prezentacji.
5. Ocena prezentacji.

W tym artykule skoncentruję się przede wszystkim na analizie ostatniej części, aby uzyskać odpowiedzi na następujące pytania: *Jak studenci oceniają w skali 1-5 swoją umiejętność prezentowania w języku obcym?*, *Kto i według jakich kryteriów powinien oceniać prezentację przeprowadzoną w języku obcym?*, a także *Jak studenci widzą swoje słabe i mocne strony w prezentowaniu?*

W ankiecie respondenci udzielali odpowiedzi na pytania zamknięte i otwarte, ewentualnie półotwarte, ze względu na to, że analiza ilościowa i jakościowa miała pokazać nie tylko ogólne tendencje w postrzeganiu oceniania prezentacji multimedialnych, lecz także indywidualny stosunek studentów do niektórych kwestii, takich jak wyszczególnienie swoich słabych i mocnych stron w prezentowaniu. Ważnym elementem ankiety było zdecydowanie przez studentów, które kryteria powinny być oceniane podczas ich wypowiedzi oraz przypisanie im odpowiedniej wagi. W tym celu posłużyłam się listą kryteriów, którą stworzyłam na potrzeby oceny prezentacji. Ogólna charakterystyka poszczególnych kryteriów i zasadność ich wykorzystania przy ewaluacji jest zawarta w teoretycznej części artykułu, natomiast podczas badania ankietowego lista kryteriów została przedstawiona studentom w formie tabeli (zob. Załącznik). Ankietowani mieli najpierw zastanowić się, czy dane kryterium w ogóle powinno być oceniane i zaznaczyć odpowiednio odpowiedzi *tak*, *nie* lub *nie wiem*. Natomiast określenie wagi każdego z kryteriów opierało się na zaznaczeniu odpowiedniej cyfry w skali Likerta, gdzie 1 oznaczało *nieważne*, a 5 *bardzo ważne*. W oparciu o zebrane dane dokonałam analizy ilościowej i jakościowej. W przypadku tej drugiej skoncentrowałam się na elementach wspólnych/podobnych w wypowiedziach studentów.

7.3. Wyniki

Studenci zapytani, na jakich przedmiotach dotychczas przedstawiali swoje prezentacje, w większości odpowiadali, że na zajęciach z praktycznej nauki języka niemieckiego (65,4%) bądź angielskiego (87,2%). Około jedna trzecia badanych była zobowiązana do przedstawienia prezentacji na zajęciach z technologii informacyjnych. Prezentacje są zatem dość powszechną formą zaliczenia przede wszystkim przedmiotów z praktycznej nauki języków.

Niepokoi fakt, że tylko jedna osoba ocenia swoją umiejętność prezentowania w języku obcym bardzo dobrze, natomiast tylko 13 osób przyznaje sobie ocenę dobrą. Na poziomie dostatecznym w swojej ocenie jest połowa ankietowanych, a aż 25 osób uważa, że ich umiejętność prezentowania w języku obcym jest mierna. Jeśli spojrzeć na wyniki ankiety w ujęciu kontrastycznym, to umiejętność prezentowania

w języku ojczystym badani ocenili znacznie wyżej. Prawie połowa przyznała sobie ocenę dobrą, około 20% respondentów uznała, że zasługuje na notę dostateczną i około 20% uważa swoją umiejętność wygłaszania prezentacji za bardzo dobrą.

Na pytanie *Nad czym powinieneś/powinnaś jeszcze popracować?* respondenci najczęściej odpowiadali, że nad poprawnością gramatyczną (14 osób), umiejętnością panowania nad stresem (14 osób) oraz płynnością mówienia (13 osób). Pozytywnie studenci ocenili swoją umiejętność zainteresowania słuchaczy (12 osób) i klarownego, zrozumiałego przedstawienia tematu (11 osób). Zdecydowana mniejszość badanych uważa, że powinno się podczas wystąpienia brać pod uwagę przedstawienie planu prezentacji, czy zadawanie pytań grupie. Połowa badanych wyraziła opinię, że należy oceniać reakcję prezentującego na odpowiedzi odbiorców. Mniej niż połowa respondentów twierdzi, że wszystkie kryteria są brane pod uwagę przez wykładowcę oceniającego prezentacje multimedialne wygłaszane w języku obcym.

Na pytanie *Kto Twoim zdaniem powinien oceniać prezentację?* zdecydowana większość osób (75) odpowiedziała, że powinien to robić wykładowca, ze względu na jego przygotowanie do oceniania. Badani uzasadniali swój wybór następująco: „wykładowca powinien oceniać, bo studenci zawsze dobrze oceniają, a prezentujący jest zaabsorbowany swoją prezentacją”, „wykładowca ma największe doświadczenie i wie, na co zwracać uwagę”, „wykładowca jest obiektywny”. Takie i podobne wypowiedzi dominowały przy uzasadnianiu tego stanowiska. To wskazuje na bardzo silny autorytet wykładowcy. Także większość badanych (60 osób) stwierdziła, że studenci przysłuchujący się prezentacji powinni ją ocenić. Respondenci motywowali to tym, że to ich koledzy są głównymi odbiorcami prezentacji i to oni mają się czegoś z niej nauczyć i mogą ocenić, czy im się podobała. Zdziwienie budzi fakt, że tylko 14 osób uważa, że sam prezentujący powinien ocenić swoje wystąpienie. Pokazuje to, że zdecydowana mniejszość osób ufa swojemu autorytetowi wewnętrznemu. Za wyjątkiem jednego uzasadnienia, o którym była mowa wyżej, że sam prezentujący jest zbyt zaabsorbowany prezentacją, dlatego nie powinien oceniać sam siebie, nie pojawiły się inne głosy wyjaśnienia takiej postawy.

8. Dyskusja

Studenci wskazali w ankiecie, jak mogłaby przebiegać ocena prezentacji. Warto wziąć te przemyślenia pod rozwagę i zbadać, na ile faktycznie mogą one być zrealizowane w praktyce. Ze względu na trudności, z jakimi wiąże się wygłoszenie prezentacji w języku obcym, nie dziwi fakt, że studenci wyżej ocenili tę umiejętność w języku ojczystym. Niemniej ich ocena umiejętności prezentowania w języku obcym wypada słabo. Dla wykładowców jest to sygnał, że podejdzie do

kształtowania tej formy wypowiedzi wymaga zmiany i optymalizacji. Być może niskie oszacowanie swojej umiejętności prezentacyjnej wynika z tego, że studenci byli dopiero na pierwszym roku studiów, choć mieli już kilka prezentacji za sobą, bo badanie zostało przeprowadzone pod koniec semestru letniego. Innym powodem tego stanu rzeczy mogą być braki wyniesione z wcześniejszych etapów edukacyjnych. Nie można zatem założyć, że studenci z całą pewnością wiedzą, jak powinna wyglądać prezentacja w języku obcym.

W ankiecie studenci wskazali na obszary, nad którymi powinni popracować, a należą do nich gramatyka, płynność i panowanie nad stresem. Jeśli chodzi o pierwszy zakres, to prawdopodobnie na studiach neofilologicznych warto przykładać znacznie większą wagę do ćwiczenia gramatyki komunikacyjnej, zarówno na zajęciach z nauki języka, jak i zadając studentom prace domowe. Drugim aspektem zasługującym na uwagę jest ćwiczenie płynności mówienia poprzez wymaganie od studentów przygotowania wypowiedzi ustnych w szerszym zakresie niż to jest obecnie praktykowane. Trzecim aspektem, na który najczęściej wskazywali studenci w kontekście trudności jest stres. Wobec tego warto pracować ze studentami nad technikami umożliwiającymi opanowanie lęku i niepokoju podczas wypowiedzi ustnych. Stres towarzyszący wypowiedziom studentów może także wynikać z ich przeświadczenia, że trudno im przychodzi formułowanie zdań poprawnych gramatycznie. Świadomość tego, że popełniają błędy, może ich niepokoić i możliwe, że to z kolei ma również wpływ na płynność wypowiedzi. Jedna trudność może wpływać na powstawanie kolejnych. Studenci postrzegają pozytywnie swoją umiejętność zainteresowania odbiorców i klarownego przedstawienia tematu. Jeżeli jest to zgodne ze stanem faktycznym, można te informacje zawrzeć w informacji zwrotnej. Przekazując taką informację powinniśmy jako wykładowcy nie tylko zwrócić uwagę, gdzie leżą mocne i słabe strony, lecz także pokazać studentom, jak mogą nad nimi pracować, co konkretnie zrobić (we własnym zakresie), by kolejne prezentacje były lepsze.

Pojawiły się głosy, że wykładowca mógłby oceniać prezentację np. według kryteriów: językowego i merytorycznego, a studenci, będący odbiorcami prezentacji, według kryterium sposobu ujęcia tematu i mowy ciała, a sam prezentujący biorąc pod uwagę kryterium techniczne i interakcyjne. Ocena prezentacji zarówno przez wykładowcę, jak i studentów w odniesieniu do różnych kryteriów wydaje się sensownym pomysłem, zwłaszcza że uwzględnienie wszystkich kryteriów przez jednego oceniającego jest niezwykle trudne.

Większość kryteriów jest brana pod uwagę przez wykładowców podczas oceniania prezentacji w języku obcym. To świadczy o tym, że wykładowcy wieloaspektowo podchodzą do ewaluacji. Respondenci najmniejszą wagę przypisali kryterium interakcyjnemu (choć ważna im się wydała kwestia zainteresowania słuchaczy). Wydaje mi się, że kwestia interakcji z publicznością jest przez studentów

niedoceniana. Może to wynikać z niezrozumienia, dla kogo i dlaczego przygotowywane są prezentacje. Ważne jest zatem, aby uświadamiać studentom cele prezentacji i pokazać, że jest to forma wypowiedzi wygłaszana dla określonej grupy. Można bowiem odnieść wrażenie, że prezentacje multimedialne są traktowane przez studentów jako tylko i wyłącznie forma zaliczenia, a nie dzielenia się wiedzą z innymi.

Reasumując, studenci słabo oceniają swoją umiejętność prezentowania w języku obcym. Ponadto ankietowani uważają, że prezentację powinni oceniać głównie wykładowcy i studenci jako odbiorcy prezentacji. Badani podkreślili, że wykładowcy powinni oceniać poprawność, a studenci na przykład wzbudzanie zainteresowania tematem, co wydaje się sensowną propozycją.

9. Zakończenie

Ze względu na zalety samooceny studentów w kontekście ewaluacji sprawności mówienia zgadzam się z Pawlakiem (2010), iż warto i trzeba tę zdolność promować. Jak pokazało badanie, większość respondentów nie dostrzega potrzeby oceny prezentacji z własnej perspektywy, co odzwierciedla rzadką skłonność do autorefleksji, a „największą wartość samooceny należy jednak widzieć w jej zastosowaniu jako sposobu wzmacniania motywacji i świadomości językowej: wspierania uczących się w wykorzystywaniu własnych atutów i rozpoznawaniu swoich słabych stron a przez to skutecznym sterowaniu własnym uczeniem się” (*Europejski system opisu...*, s. 166).

Należy podkreślić, że bardzo istotne jest przedstawienie kryteriów oceny prezentacji multimedialnej wygłaszanej w języku obcym, zanim studenci przystąpią do jej przygotowania. Co więcej, trzeba wytłumaczyć im, dlaczego będziemy ich oceniać według właśnie takich kryteriów, a nie innych. To uświadomi im, na które aspekty należy zwrócić uwagę podczas wystąpienia. Przedstawione w artykule kryteria mogą zostać poszerzone lub zmodyfikowane. Zastosowanie ich wymaga dalszych badań empirycznych. Sądzę, że można je wykorzystać podczas oceniania prezentacji zarówno na zajęciach z praktycznej nauki języka, jak i na zajęciach specjalistycznych, na których warunkiem zaliczenia jest przygotowanie prezentacji multimedialnej. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że w zależności od zajęć, zmienia się waga poszczególnych kryteriów. Ten aspekt niewątpliwie wymaga bardziej skonkretyzowanych badań.

Trudno ocenić wystąpienie w formie prezentacji multimedialnej arytmetycznie ze względu na wiele czynników, które mają wpływ na jego odbiór. Dlatego zamiast wstawiania stopni, może warto rozważyć ocenę opisową przekazaną studentowi w formie pisemnej z uwzględnieniem wyszczególnionych w tym artykule kryteriów oraz opinii odbiorców i samego prezentującego. Sądzę, że taka ocena dałaby studentowi obraz tego, w jakich aspektach rozwinął swoją umiejętność prezentacji w języku obcym, a które wymagają jeszcze wzmożonej

pracy. Przed kolejnymi prezentacjami multimedialnymi student mógłby sięgać do oceny opisowej, po to aby przypomnieć sobie, na co powinien zwrócić uwagę podczas przygotowań. Otrzymując kolejną ocenę opisową mógłby porównać ją z poprzednią i zostać poproszony przez wykładowcę, by wskazać, w których obszarach widoczne są postępy. Wprawdzie takie podejście wymagałoby większych nakładów pracy po stronie wykładowcy, ale być może przyniosłoby oczekiwane rezultaty.

Osobną, nie mniej istotną kwestią w kontekście oceniania prezentacji multimedialnych wygłaszanych na zajęciach jest informacja zwrotna. To od niej w dużej mierze zależy, czy studenci poczują się zmotywowani do rozwijania swoich umiejętności prezentacyjnych, a przecież taki właśnie cel powinien jej przyświecać. Warto też przeprowadzić z prezentującym i pozostałymi studentami rozmowę, co można zrobić następnym razem jeszcze lepiej i wspólnie poszukać rozwiązań, jak to zrealizować.

Bibliografia

- Aleksandrak, M. (2002). Rozwijanie umiejętności samooceny. W: W. Wilczyńska (red.), *Autonomizacja w dydaktyce języków obcych. Doskonalenie się w komunikacji ustnej* (s. 257-271). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Aleksandrak, M. (2011). Problems and challenges in teaching and learning speaking at advanced level. *Glottodidactica*, XXXVII, 37-48. DOI: <http://dx.doi.org/10.14746/gl.2011.37.3>
- Bralczyk, J. (2016). Prezentacja. W: J. Bralczyk, J. Miodek, A. Markowski (red.), *Trzy po 33* (s. 34-35). Warszawa: Agora.
- Chojnacka-Gärtner, J. (2013). Ocenianie osiągnięć w zakresie sprawności mówienia w języku obcym. Wdrażanie do samooceny studentów studiów filologicznych – schemat projektu badawczego. W: M. Pawlak (red.), *Mówienie w języku obcym – skuteczne uczenie się, nauczanie i ocenianie* (s. 255-273). Poznań – Kalisz – Konin: Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM w Poznaniu i PWSZ w Koninie.
- Dakowska, M. (2014). *O rozwoju dydaktyki języków obcych jako dyscypliny naukowej*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Dannerer, M., Fandrych, Ch. (2012). „Vorhang auf!“, „Beamer an!“ oder einfach „Alle mal herhören!?!“. *Fremdsprache Deutsch*, 47, 3-11.
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (2003). Warszawa: Centralny Ośrodek Kształcenia Nauczycieli.
- Fritsch, A. (2010). Präsentation. W: C. Surkamp (red.), *Metzler Lexikon Fremdsprachendidaktik. Ansätze – Methoden – Grundbegriffe* (s. 248–249). Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler.
- Głowacka, B. (2002). Europejskie portfolio językowe a kształcenie językowe na poziomie wyższym. W: W. Wilczyńska (red.), *Wokół autonomizacji w dydaktyce języków obcych* (s. 157-172). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Gorąca-Sawczyk, G. (2014). *Entwicklung interkultureller Kompetenz mit Werbetexten. Projektorientierter Fremdsprachenunterricht im universitären Bereich*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Gorąca-Sawczyk, G. (2015). Rola zadań w rozwijaniu autonomii studentów specjalizacji glottodydaktycznej. *Lingwistyka Stosowana*, 14(3), 31-40.
- Komorowska, H. (2002). *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – ocena – testowanie*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Michalewski, K. (2014). Autoprezentacja i prezentacja w mediach. W: B. Kudra, E. Olejniczak (red.), *Komunikowanie publiczne. Zagadnienia wybrane* (s. 75-86). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Okoński, K. (2006). Rola prezentacji elektronicznych w kształtowaniu kompetencji medialnej studentów neofilologii. W: J. Knieja-Krieger, U. Paprocka-

- Piotrowska (red.), *Komunikacja językowa w społeczeństwie informacyjnym* (s. 366-372). Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- Olpińska, M. (2009). *Nauczanie dwujęzyczne w świetle badań i koncepcji glotto-dydaktycznych*. Warszawa: Euro-Edukacja.
- Papaja, K. (2005). Wpływ kultury polskiej na komunikację niewerbalną oraz świadomość jej znaczenia w świecie prezentacji spotkań biznesowych i negocjacji. W: M. Mackiewicz (red.), *Dydaktyka języków obcych a kompetencja kulturowa i komunikacja interkulturowa* (s. 207-215). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.
- Pawlak, M. (2010). Uczenie się, nauczanie i ocenianie sprawności mówienia – zarys problematyki. W: M. Pawlak, E. Waniek-Klimczak (red.), *Mówienie w języku obcym – sukcesy i porażki uczenia się i nauczania* (s. 5-20). Konin: Wydawnictwo PWSZ w Koninie.
- Pelka, R. (2008). Powerpoint-Präsentation als motivierender Faktor im Deutschunterricht. <http://www.kms.polsl.pl/prv/spnjo/referaty/pelka.pdf>
- Schädlich, B. (2010). Feedback. W: C. Surkamp (red.), *Metzler Lexikon Fremdsprachendidaktik. Ansätze – Methoden – Grundbegriffe* (s. 54-55). Stuttgart, Weimar: Verlag J. B. Metzler.
- Słownik Języka Polskiego (2017). Feedback. <http://sjp.pl/feedback>.
- Szmerdt, D. (2002). Ocenianie sprawności mówienia. W: H. Komorowska (red.), *Ewaluacja w nauce języka obcego* (s. 37-51). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Wąsikiewicz-Firlej, E. (2005). Oczekiwania audytoriów wobec prezentacji biznesowych w Polsce, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. W: M. Mackiewicz (red.), *Dydaktyka języków obcych a kompetencja kulturowa i komunikacja interkulturowa* (s. 199-206). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.
- Wolski, B. (2011). Problem jakości źródeł internetowych w kontekście studiów filologicznych. Propozycja pragmatyki ewaluacyjnej. W: M. Pawlak, B. Wolski (red.), *Wykorzystanie nowoczesnych technologii w dydaktyce języków obcych* (s. 145-160). Poznań – Kalisz – Konin: Wydawnictwo PWSZ w Koninie i WP-A UAM w Kaliszu.
- Van Ginkel, S., Gulikers, J., Biemans, H., Mulder, M. (2015). Towards a set of design principles for developing oral presentation competence: A synthesis of research in higher education. *Educational Research Review*, 14, 62-80.
- Zawadzka, E. (2004). *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Załącznik

Ankieta skierowana do studentów lingwistyki stosowanej

Niniejsza ankieta stanowi podstawę badań empirycznych do artykułu naukowego pt. „Kryteria oceny prezentacji multimedialnych na zajęciach z języka obcego”. Autorka, Gabriela Gorąca-Sawczyk, uprzejmie prosi o szczerze odpowiedzi. Ankieta jest anonimowa.

I. Dane personalne

1. Płeć

- kobieta
- mężczyzna

2. Rok studiów

- I LIC
- II LIC
- III LIC
- I SUM
- II SUM

3. Specjalizacja

- tłumaczeniowa
- glottodydaktyczna
- interkulturowa
- asystent językowy

II. Specyfika prezentacji multimedialnych

4. Na jakich przedmiotach wykonujesz prezentacje multimedialne?

- praktyczna nauka języka
- _____
- przedmioty specjalistyczne, jakie?
- _____

5. Czy wykładowcy przedstawiają na zajęciach cele prezentacji?

- tak
- nie

Jeśli tak, to jakie cele podają?

6. Jak sądzisz, w jakim celu jesteś proszony/a na zajęciach z języka obcego o przygotowanie prezentacji?

- aby rozwinąć umiejętność mówienia w języku obcym
- aby rozwinąć umiejętność prezentowania różnych zagadnień w sposób przejrzysty
- aby nauczyć się wystąpień przed szerszą publicznością, pokonać lęk przed mówieniem do grupy
- aby poszerzyć słownictwo w określonym zakresie tematycznym

- inne _____

Na ile Twoim zdaniem cele te są osiągalne i dlaczego?

7. Czy uważasz, że umiejętność prezentowania w języku obcym za pomocą multimediiów przyda Ci się w przyszłości?

- tak
 nie
 nie wiem

Uzasadnij

III. Przygotowanie do prezentowania w języku obcym

8. Czy uważasz, że na zajęciach z języka obcego jesteś przygotowywany do prezentowania w języku obcym?

- tak
 nie
 nie wiem

Jeśli tak, jak wygląda to przygotowywanie?

9. Jeśli nie, to czy Twoim zdaniem potrzebne jest takie przygotowanie?

- tak
 nie
 nie wiem

10. W jaki sposób samodzielnie przygotowujesz się do prezentacji w domu? Jak dobierasz teksty, na których opierasz swoją prezentację?

- czytam liczne publikacje na wybrany temat
 opieram się na pierwszej wybranej publikacji, aby nie tracić czasu
 zwracam uwagę na jakość tekstów, na których opieram moją prezentację
 nie potrafię ocenić jakości tekstów, na których opieram moją prezentację
 inne _____
-

11. Jak uczysz się wygłaszania prezentacji?

- czytam prezentację wiele razy (podkreśl, ile razy: 1, 2, 3, 4, 5)
 czytam prezentację na głos
 czytam prezentację po cichu
 uczę się prezentacji dokładnie na pamięć
 nie uczę się prezentacji na pamięć
 inne _____

12. W jaki sposób sprawdzasz tekst swojej prezentacji?

- sprawdzam poprawność pisowni za pomocą automatycznej korekty
- nie sprawdzam poprawności pisowni mając nadzieję, że jest poprawna
- dokładnie sprawdzam poprawność tekstu ze słownikiem
- pobieżnie sprawdzam poprawność tekstu ze słownikiem
- konsultuję tekst z _____

IV. Przedstawianie prezentacji

13. Jak często zdarza Ci się odczytać swoją prezentację, zamiast opowiedzieć ją swoimi słowami?

- zawsze
- często
- czasami
- nigdy

Uzasadnij, dlaczego

14. Które z poniższych elementów pojawiają się w Twoich prezentacjach wykonanych w języku obcym?

- tekst
- ilustracja
- dźwięk
- animacja
- diagram
- fragment filmu
- fragment wywiadu
- hand-out dla słuchaczy

inne, jakie

V. Ocena prezentacji

15. Jak oceniasz swoją umiejętność prezentowania w języku ojczystym w skali 1-5, gdzie 5 jest najwyższą notą?

1 2 3 4 5

16. Jak oceniasz swoją umiejętność prezentowania w języku obcym w skali 1-5, gdzie 5 jest najwyższą notą?

1 2 3 4 5

17. Co Twoim zdaniem dobrze Ci wychodzi w prezentacjach w języku obcym?

18. Nad czym powinieneś/powinnaś jeszcze pracować?

19. Jakie elementy Twojej prezentacji w języku obcym powinny być Twoim zdaniem oceniane?

Kryteria oceny prezentacji	Czy powinny być oceniane? Odpowiedz TAK, NIE lub NIE WIEM	Jak ważne są one według Ciebie? Zaznacz krzyżykiem w odpowiedniej kratce X 1 nieważne - 5 bardzo ważne				
		1	2	3	4	5
1. Przedstawienie siebie i tematu prezentacji (ew. uzasadnienie wyboru tematu)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
2. Wskazanie na plan prezentacji	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
3. Zachowanie struktury wypowiedzi: a) wstępu, b) rozwinięcia c) zakończenia/podsumowania	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
4. Wypowiedź dostosowana do grupy odbiorców	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
5. Sposób ujęcia tematu (czy prezentacja jest na temat, czy pojawiła się własna refleksja)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
6. Płynność i tempo mówienia	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
7. Swoboda mówienia (tj. bez czytania z kartki lub głośnego czytania slajdów)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
8. Bogactwo słownictwa (stosowanie metafor i porównań)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
9. Poprawność gramatyczna	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
10. Poprawność fonetyczna	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
11. Poprawna pisownia (slajdy i hand-out)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
12. Postawa ciała i gestykulacja	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
13. Zadawanie pytań grupie	☐ TAK ☐ NIE					

Kryteria oceny prezentacji	Czy powinny być oceniane? Odpowiedz TAK, NIE lub NIE WIEM	Jak ważne są one według Ciebie? Zaznacz krzyżykiem w odpowiedniej kratce X 1 nieważne - 5 bardzo ważne				
		1	2	3	4	5
	☐ NIE WIEM					
14. Reakcja na wypowiedzi odbiorców	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
15. Kontakt wzrokowy ze słuchaczami	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
16. Staranność przygotowania hand-out'u	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
17. Przejrzystość, czytelność i staranność wykonania prezentacji (dobór tła do tekstu, rozmieszczenie wszystkich elementów na slajdzie)	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					
18. Dobór ilustracji, dźwięku, elementów audiowizualnych, animacji w prezentacji	☐ TAK ☐ NIE ☐ NIE WIEM					

20. Które z nich są brane pod uwagę przy ocenie prezentacji?

21. Kto Twoim zdaniem powinien oceniać prezentację? Możesz zakreślić więcej niż jedną odpowiedź.

- wykładowca prowadzący zajęcia
- studenci – słuchacze
- sam prezentujący

Uzasadnij proszę swój wybór

Serdecznie dziękuję za wypełnienie ankiety i poświęcony czas!